

Begreppsförklaring kulturmiljö

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt Kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas vara fornlämning krävs att den är från forna tider, att den tillkommit genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven och kan antas ha tillkommit före år 1850. Till varje fornlämning hör ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet är inte ett bestämt område utan avgörs av länsstyrelsen och kan vara olika stort beroende på vilken lämningstyp det är och i vilken topografi den ligger i. Om en fornlämning eller dess närområde berörs krävs tillstånd enligt Kulturmiljölagen för ingrepp i fornlämning.

Övrig kulturhistorisk lämning är en lämning som inte utgör fornlämning, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Begreppet används även för lämningstyper som saknar en fysisk lämning, t ex fyndplats, plats med tradition och fyndsamling. Då flertalet av dessa lämningar registrerats före kulturmiljölagens ändring år 2014, kan bedömningen av dem komma att ändras. Lämningar med denna bedömning kan också, beroende på lämningstyp, indikera att fornlämning finns i området. För övrig kulturhistorisk lämning rekommenderas samråd med länsstyrelsen om lämningen eller dess närområde berörs. Viktigt att tänka på är att annan lagstiftning kan vara rådande och ge lämningen ett skydd såsom exempelvis via Miljöbalken, Plan- och bygglagen eller Skogsvårdslagen.

Möjlig fornlämning anges för lämning som kan antas vara fornlämning, men som kräver vidare utredning för att kunna bedömas som fornlämning. Lämningen ska vara bekräftad i fält och får inte enbart bestå av en uppgift om en lämning. Det är länsstyrelsen som beslutar om vidare utredning krävs, varför samråd krävs om denna typ av lämning eller dess närområde berörs.

Ingen antikvarisk bedömning anges vid lämning som är helt undersökt, borttagen eller förstörd. Det gäller också om den är registrerad utifrån en uppgift utan att vara bekräftad i fält, om den utgår på grund av felregistrering eller är överförd till en annan lämning. Lämningen har inget skydd enligt kulturmiljölagen.

Arkeologisk utredning syftar till att se om fornlämning berörs. Vid en utredning görs genomgång av äldre kartor och arkiv varefter området fältinventeras. Nypåträffade lämningar registreras i Kulturmiljöregistret Fornsök. Vid en utredning markeras även ytor där lämningar kan tänkas påträffas under mark, så kallade utredningsobjekt. Eventuellt kan man behöva gå vidare med att gräva sökschakt för att se om lämningar finns dolda under markytan. Utredningar kan även gå vidare till förundersökning.

Arkeologisk förundersökning syftar till att karaktärisera och avgränsa en fornlämning. Även provtagning för t ex datering görs. Om en redan känd forn- eller kulturlämning berörs av exploatering kan länsstyrelsen besluta om en arkeologisk förundersökning utan att någon utredning behövs.

Arkeologisk undersökning innebär att fornlämningen undersöks och tas bort. Lämningen dokumenteras och kunskapen sparas för framtiden. I särskilda fall kan en lämning, eller ett område med lämningar bedömas ha så stora värden att den inte får tas bort

Ingen åtgärd används i de fall en lämning bedöms att inte hysa så stora värden att den kan bedömas som fornlämning. Om möjligt bör dessa lämningar ändå bevaras då de är objekt som hjälper oss att tolka landskapets historia. Viktigt att tänka på är att annan lagstiftning kan vara rådande även här och ge lämningen ett skydd såsom exempelvis via Miljöbalken, Plan- och bygglagen eller Skogsvårdslagen.